

خانواده غلامپور، سه نسل است که چراغ آهنگری را روشن نگه داشته است

شعله‌های کم‌جان آهنگری سنتی



روی سندان می‌گذارد و با پتک، شروع به ضربه زدن می‌کند. پتک، سنگین و آهن هم‌سخت است. این کار به ظاهر ساده از عهده هر کسی بر نمی‌آید قوای جسمی و زور بازو می‌خواهد. بارها و بارها بر آهن می‌کوبد و باز آن را در آتش می‌گذارد. بی تفاوت به تکه‌های آهنی که به اطراف پرت می‌شوند، کارش را ادامه می‌دهد. سندان زیر دستش هم از فولاد سخت است که چنین زیر پتک طاقت می‌آورد. ضربه زدن‌های پی‌پی عرقش را در آورده و نفسش را سخت کرده اما او آب دیده‌تر از این حرف‌هاست و همچنان به کارش ادامه می‌دهد.

نیم ساعتی به همین روال می‌گذرد. وقتی آهن، به حالت مورد نظرش رسید آن را در آب می‌گذارد. صدایی جز آهن و بخار آب بلند می‌شود. پس از چند دقیقه‌ای سراغ سنگ سمیاده می‌رود و با کمک آن، رده‌هایی را که ضربه چکشش بر جا گذاشته صاف می‌کند. بعد هم با نمد آن را سفید می‌کند. دسته‌های پلاستیکی را می‌گذارد و سپس پیچ وسط قیچی را قرار می‌دهد. کارش به اتمام رسیده، قیچی را کنار می‌گذارد و شروع به سخن گفتن می‌کند: آهنگری شغلی فصلی است. تابستان که فصل برداشت کشاورزان است کار ما هم رونق می‌گیرد و سفارش‌های مختلفی برای ساخت وسایل مورد نیاز کشاورزان داریم اما با پایان یافتن فصل درو، کسب و کار ما هم تا سال بعد می‌خواهد.

● ذوب شدن آهنگری سنتی در صنعتی

او که از ده سالگی، کنار پدرش، آهنگری را فرا گرفته، معتقد است کسی که می‌خواهد این حرفه را یاد

فهمیده شهری آهنگری یکی از قدیمی‌ترین مشاغل بشری است که منشأ آن به زمان‌های بسیار دور برمی‌گردد. از آن زمان که بشر آهن و آتش را کشف کرد اختراع‌های مختلفی به وسیله این دو عنصر انجام داد که تا امروز ادامه دارد. گرچه اکنون کارگاه‌های کوچک و قدیمی آهنگری جای خود را به کارگاه‌ها و کارخانه‌های بزرگ داده اند اما هنوز هم ابزارهایی هستند که دست‌ساز بودند. ارزش و کاربرد بسیاری دارد. شاید همین نیازها باعث شده که کوره حجره‌های آهنگری، هر چند نیمه جان اما همچنان روشن بماند.

● کوره؛ قلب کارگاه آهنگری

آهنگری اوستا ماشاء... که در حاشیه بولوار شاهنامه قرار دارد از آن مغازه‌هایی است که هنوز هم شکل سنتی خود را حفظ کرده و با همان سبک و سیاق قدیم، آهن را می‌گذازد و شکل می‌دهد. البته خود اوستا ماشاء... یک سالی است که به رحمت الهی رفته و پسرش محمد حسین غلامپور، ادامه دهنده راه او است.

آن‌ها چند نسل است که به این حرفه مشغول هستند و نامی آشنا در بین اهالی دارند. برای همین سراغ غلامپور رفتیم تا بر ایمان درباره این حرفه صحبت کند. او هم کوره‌اش را روشن می‌کند تا از نزدیک کارش را ببینیم. می‌خواهد یک قیچی باغبانی بسازد. تکه آهنی را در کوره می‌گذارد تا خوب گداخته شود. بیراه نیست اگر بگوییم کوره، قلب کارگاه آهنگری است. تنور این کوره باید حرارت زیادی داشته باشد تا بتواند آهن را گداخته کند. آهن که خوب قرمز شد آن را با انبر برمی‌دارد و بر

بازار آهنگری سنتی تاحدی کساد شده و کسی که می‌خواهد در این حرفه بماند باید خودش را با علم روز و دستگاه‌های جدید همراه کند. «او آهنگری راهبری منحصر به فرد می‌داند و معتقد است اگر کسی که وارد این عرصه می‌شود از وام‌های دولتی و دستگاه‌های جدید بهره‌گیرد، بازار کار خیلی خوبی پیش رویش باز می‌شود. /

بگیرد باید حداقل دو سال شاگردی کند تا فوت و فن کار دستش بیاید. غلامپور می‌گوید: «۷۷ ابزار است که آهنگر باید ساخت آن‌ها را یاد داشته باشد که از جمله آن‌ها تیشه نجاری، تیشه بنایی، کلنگ مقنی، کار دو ساتور قصابی، دوکارد (وسیله‌ای برای پشم‌چینی گوسفند)، قیچی حرص، یونجه زن و... است. البته اکنون با آمدن وسایل مکانیکی،

پتک‌های نفس‌گیر

چکش یا در واقع پتک، یکی از دیگر ابزارهای مهم و ضروری کار آهنگری است. چکش غلامپور گرچه شبیه چکش‌های معمولی است اما تفاوت‌های بنیادی با آن‌ها دارد. او به دسته چوبی پتکی که دارد اشاره می‌کند و می‌گوید: «این دسته، از چوب درختی کمیاب ساخته می‌شود که بسیار محکم است و در ارتفاعات کوه‌هایی رشد می‌کند که افراد عادی نمی‌توانند به آنجا بروند. کوهنوردان این چوب را برای ما می‌آورند و اگر چوب عادی باشد نمی‌توان با آن چنین ضربه‌هایی به آهن زد. قسمت کوبه هم باید از جنس فولاد باشد تا وقتی بر روی آهن گداخته شده قرار می‌گیرد، تغییر شکل ندهد. با وجود اینکه آهنگران به ظاهر، خیلی راحت این چکش را بالا می‌برند و بر آهن فرود می‌آورند، وزن سنگینی دارد و این کار از عهده هر کسی بر نمی‌آید. ضربه زدن با پتک، آنقدر سخت و نفس‌گیر است که در بسیاری موارد آن را دو نفره انجام می‌دهند.»

انبر؛ عصای دست آهنگر

انبر یکی از اصلی‌ترین وسایل کار آهنگر است. با کمک آن، آهن را می‌گیرد در کوره می‌گذارد و برمی‌دارد و سپس روی سندان نگه می‌دارد. انبرهای آهنگری شبیه انبرهای معمولی است اما جنس آن به طور معمول از فولاد نرم است. هر آهنگر چندین انبر دارد که سر آن‌ها با یکدیگر تفاوت دارند و برای هر کاری، انبر مخصوصش را برمی‌دارد. به عنوان مثال برای گرفتن تیغه تیشه بنایی، باید انبر سر کج باشد چرا که با انبر معمولی نمی‌توان این تیشه را بر روی سندان نگه داشت. غلامپور انبرش را خودش با میلگرد آجدار ساخته است و سال‌هاست که از آن استفاده می‌کند. به گفته این آهنگر از میان انبرهایی که آهنگران دارند می‌توان به انبر دم بسته و دم باز اشاره کرد که از نوع دم بسته برای گرفتن قطعات مستطیلی بسیار سبک استفاده می‌شود و انبر دم باز در گرفتن قطعات مستطیلی ضخیم‌تر کاربرد دارد.

کسی که می‌خواهد در حرفه آهنگری موفق باشد باید خودش را با علم روز و دستگاه‌های جدید همراه کند

